

24 PETAK, 20. RUJNA 2024.
JUTARNJI LIST

Jutarnji2

BORUT
ŠEPAROVIĆ
Poznati redatelj
ima novu
predstavu "Jezik
kopačke"

Mračna strana života nogometaša

IVANA VAŠAREVIĆ

"Oni jesu preplaćeni, ali su i izloženi ozljedama, gubitku privatnog života. Pretvoreni su u robu i zato usamljeni"

Borut Šeparović (gore) kaže da je inspiracija za predstavu potekla iz fascinarnog teksta koji su napisali bivši nogometaš Ivan Ergić (lijevo) i mladi autor iz Srbije Filip Grujić

ZKM novu kazališnu sezonu u subotu otvara premijerom predstave "Jezik kopačke" u režiji Boruta Šeparovića. Pričom o mladom nogometašu iz Hrvatske koji prelazi u njemački klub Wolfsburg komad istražuje kako natjecateljski duh i glorifikacija uspjeha stvaraju kulturu dehumanizacije sportaša. "Jezik kopačke" otkriva skrivene slojeve svijeta vrhunskog sporta, fokusirajući se na pritiske i očekivanja koji dovode do izolacije i depresije.

Redatelj Šeparović, koji je 1989. godine utemeljio umjetnički kolektiv MONTAŽSTROJ, od samog početka karijere fokusiran je na stvaranje angažirane umjetnosti - publika aktivno sudjeluje u njegovim predstavama i donosi konkretne odluke, on daje glas nevidljivima, onima koji na neki način možda teže dobivaju priliku da se njihov glas čuje (beskućnicima, nezaposlenima, starijima od 55 godina...) te spaja rad profesionalnih umjetnika i onih bez umjetničkog iskustva. Misija MONTAŽSTROJA, kako sam kaže, oduvijek je bila stvarati projekte koji će kazalištu i javnom prostoru dati nešto što institucionalno kazalište ne može.

Odakle ideja za "Jezik kopačke"?

- Inspiracija je potekla iz fascinarnog teksta koji su napisali Ivan Ergić i Filip Grujić. Ivan i ja dijelimo dugogodišnje prijateljstvo, a taj tekst, dosad neizveden, pružio je savršenu priliku kad se konačno otvorila mogućnost njegove praižvedbe. Moji autorski projekti često su rezultat detaljnog istraživanja koje se pretvara u izvedbeni tekst, ali ovaj put tekst je već postojao - čvrsto utemeljen na stvarnom iskustvu i majstorski obrađen. Doživio sam to kao da sam 'naručio' istraživanje koje je već bilo savršeno provedeno i posloženo. Izuzetno sam ponosan i sretan što se ta predstava (pra)izvodi upravo u Zagrebačkom kazalištu mladih. Ovakav tip produkcije moguć je jedino u ZKM-u, gdje vladaju izu-

zetna radna etika, požrtvovnost i kreativnost, koje nisu ograničene samo na pojedince, nego su prisutne na razini cijelog ansambla.

S obzirom na to da je Ivan Ergić bivši nogometaš, koliko su njegova osobna iskustva pridonijela predstavi?

- Njegova iskustva djelomično su pridonijela, to je sigurno. Kad biste od nekoga zatražili da napiše dramski tekst o nogometu, ma tko taj bio, postavlja se pitanje koliko bi taj tekst bio autentičan. Ivanova pozadina definitivno je obogatila materijal. Međutim, važno je napomenuti da ovo nije njegova autobiografija - radi se o fikciji koja je temeljena na vrlo stvarnim osjećajima i događajima. Ivan nije samo bivši nogometaš, nego je i intelektualac, pisac, publicist te pjesnik, što su uloge koje se rijetko povezuju s nogometašima. To dodaje fascinantan sloj cijeloj priči. Kad je Ivan u suradnji s Filipom Grujićem, izuzetno talentiranim mladim autorom iz Srbije, doradio tekst, dobili smo pravi dragulj.

Uz nogometaše se veže pregršt stereotipa - oni su mladi, zgodni, ali plitki, izlaze samo s manekenkama, žive u raskoši i glamuru...

- Iako su mnogi od navedenih stereotipa prisutni, ključno je pitanje kako nogometaši sami sebe vide i percipiraju, osobito kad od najranije dobi ulaze u zahtjevnu strukturu nogometnog svijeta. Oni su dio sustava koji vrednu-

Nakon umirovljenja često su fizički narušeni, a suočavaju se i s problemima kao što su alkoholizam i kocka

Ergić nije samo bivši nogometaš nego i pisac, intelektualac, pjesnik, što su uloge koje se rijetko vežu uz nogometaše

Jutarnji2**PITAM SE KOLIKO JE TEK ONIH KOJI NISU
IMALI NORMALNU MLADOST, A NA KRAJU
NISU USPJELI NI U NOGOMETU****SVAKODNEVNA
ANKSIOZNOST**
Nogometaše
svaki dan prati
anksioznost, a
tekst naše
predstave upravo
to ilustrira i
kontekstualizira.
Pokušali smo sve
te teme
dekonstruirati,
analizirati i
pojačati

je isključivo pobjede i napredak, od njih se očekuje da stalno budu bolji, jači i sposobniji. U takvom okruženju, gdje vladaju darvinički principi borbe za opstanak, rijetki su oni koji ostvare svoje ambicije. Ti mladi ljudi toliko su usmjereni na nogomet da rijetko tko od njih uopće dobije priliku za šire obrazovanje. Uz takav pritisak, neobično je očekivati da postanu i intelektualci - neki bi mogli smatrati uspjehom čak i završetak srednje škole, a kamoli fakulteta. Tu je i pitanje kratkotrajne karijere koja završava prije nego što većina uspije ostvariti svoj puni potencijal. Iako govorimo o uspješnim mladim nogometašima, zanimljivo bi bilo istražiti koliko je zapravo neostvarenih sudbina, onih koji nisu imali priliku za normalnu mladost i na kraju nisu uspjeli ni u nogometu. Nažalost, takvih poraženih je puno više.

Mladi nogometaši stupaju u svijet ogromnih pritisaka i suočavaju se s brojnim problemima, no o tome se rijetko govori jer je to još uvijek tabu tema. Oni su suvremeni gladijatori koji ne smiju pokazati slabost. Takvo ponašanje ne samo da ne odgovara medijskoj slici koja ih prati nego bi moglo značajno utjecati na njihovu tržišnu vrijednost. Ako se otkrije njihova slabost, bilo da je riječ o fizičkoj ozljedi ili, ne daj Bože, mentalnom problemu, njihova vrijednost na tržištu naglo pada. Također je zanimljivo razmotriti izazove s kojima se nogometaši suočavaju nakon umirovljenja - često su fizički narušeni, a suočavaju se i s problemima kao što su alkoholizam, kockanje i ostale aktivnosti koje su im tijekom karijere bile zabranjene.

Kad se sve to promatra iz perspektive 'običnog' radnika, mnogi bi mogli reći da su nogometaši preplaćeni. No, s druge strane, oni su izloženi ogromnom riziku, bilo od neuspjeha i ozljeda, bilo od gubitka privatnog života i potencijalnog pada. Svaki dan prati ih anksioznost, a tekst naše predstave upravo to ilustrira i kontekstualizira. Pokušali smo sve te teme dekonstruirati, analizirati i pojačati. Uostalom, teret uspjeha i imperativ pobjede po svaku cijenu dotiču svaku osobu u društvu - ovdje su ti osjećaji samo pojačani, amplificirani, zgusnuti i fokusirani na jednu osobu. I tu dolazimo do paradoksa koji istražujemo - možemo li empatizirati s ovim super (pre)plaćenim nogometašima? To je jedna od ključnih tema naše predstave.

Ako se suočite s mentalnim problemom, to će nesumnjivo smanjiti vašu tržišnu vrijednost i samopoštovanje. Zbog toga se za nogometaše često tvrdi da imaju kronične ozljede, a njihovi identiteti skrivaju se pod pseudonimima. Tu je i šira stigmatizacija koja pogada sve, uključujući

'obične' ljude koji imaju povijest bolesti, što im otežava pronalazak posla. O mentalnim problemima se šuti jer oni mogu srušiti našu poziciju na tržištu rada. Sjetimo se Roberta Enkea, golmana njemačke reprezentacije, koji je 2009. godine počinio samoubojstvo. Bio je to šok za sve, ali taj čovjek od 32 godine, koji nije bio na zalazu karijere, nosio je te probleme godinama i nikad o njima nije progovorio...

Otuđenost je itekako vidljiva i u svijetu sporta.

- U ekipnim sportovima vlada uvjerenje da samo kolektiv pobjeđuje, s naglaskom na zajedništvu. No paralelno s tim postoji i atomizacija - naprimjer centarfori su često bolje prepoznati i bolje plaćeni od desnih bekova. Usprkos tome, usamljenost je izražena jer se nogometaši, pretvoreni u robu i, na neki način, u prekarne radnike, moraju boriti za svoje mjesto. Da, zajedno se teži pobjedi, ali važna je i osobna statistika koja odražava tržišnu vrijednost pojedinca. Stoga, iako su dio tima, nogometaši su izuzetno atomizirani i često vrlo usamljeni. Ostavimo po strani trenutke euforije nakon postizanja gola, kad se svi grle - to je samo trenutak kolektivne radosti. Činjenica je da se nogometaš ne bori samo protiv rivala iz protivničkog tima, on se svakodnevno bori i za svoje mjesto u sastavu, gdje su mu čak i suigrači potencijalna konkurencija. Pritisak je prisutan na više razina, a osjećaj usamljenosti gotovo je neizbježan. Ovo, međutim, nije samo slika nogometa, nego i realnost našeg društva općenito.

Jeste li radoholičar, kako se nosite sa stresom, pogotovo nakon infarkta koji ste imali?

- Radoholičar? Hmm... Uistinu, bilo je trenutaka kad sam osjetio potrebu za odmorom. Prošao sam kroz dugotrajan period burnouta, što nije neobično s obzirom na to da djelujem kao slobodni umjetnik već skoro 35 godina i nemam stalna primanja. Primanja tijekom bolovanja nisu dostatna za normalan život, a bio sam van posla godinu i tri mjeseca. Možda upravo zbog toga mogu razumjeti situaciju u kojoj se nogometaši nađu kad se ozlijede ili dožive slične nevolje. Najteže je priznati samom sebi da niste dobro i da vam je potrebna pomoć. Upravo zato je ova predstava neophodna. Iako će neki reći da se ne mogu uspoređivati plaće nogometaša i 'običnih' radnika, ja smatram da je to itekako moguće i potrebno. Nogometaši su, možda više od bilo koga, roba (pa čak i robovi), njima se trguje - prelaze iz jednog kluba/ugovora u drugi, bez prava glasa, bez sindikalne zaštite... Uistinu mogu empatizirati s njima. □